

GENÇLİK MERKEZLERİ FAALİYETLERİNE YÖNELİK TUTUM ÖLÇEĞİ GELİŞTİRİLMESİ: GÜVENİRLİK VE GEÇERLİK ÇALIŞMASI¹

Ömer ATAÇ*

Reşat SADIK**

Nurgül TEZCAN KARDAŞ***

Özet

Bu çalışmada, gençlerin gençlik merkezleri faaliyetlerine yönelik tutumlarını ölçmek için geçerli ve güvenilir bir tutum ölçeği geliştirilmesi amaçlanmıştır. Araştırma temel araştırma niteliğinde olup, ölçek geliştirme sürecinde geniş bir literatür taraması yapılmış ve 62 maddelik madde havuzu oluşturulmuştur. Oluşturulan ölçek taslağı; spor bilimleri eğitimi ve spor yöneticiliği alanlarında uzman kişilerin görüşleri doğrultusunda gözden geçirilmiş ve madde sayısı 44'e düşürülmüştür. Ölçek maddelerinin sıralanması ve ölçeğin bilgisayar ortamında düzenlenmesi sonucunda veri toplama aracı 5'li likert tipi olarak hazır hale getirilmiştir. Ölçeğin test edilmesi amacı ile araştırma kriterlerine uygun, Kocaeli'de yaşayan 330 gönüllü gence ulaşılmış ve ölçek uygulanmıştır. Elde edilen verilerden yola çıkılarak yapılan Açıklayıcı Faktör Analizi sonucunda 18 maddeden oluşan ve 2 faktörlü bir ölçek ortaya çıkmıştır. Güvenirlik analizleri için Cronbach Alpha testi kullanılmıştır. Ölçeğin alpha değerleri; "katılım" boyutunda 93, "gönüllülük" boyutunda .85 ve ölçeğin tamamında ise .93 olarak bulunmuştur. Test tekrar test güvenilirliğini belirlemek için yapılan analiz sonucunda ölçeğin iki uygulamada da tutarlı olduğu görülmüştür ($r=.81$). Ölçek toplam varyansın %59.48'ini açıklamaktadır. Bu sonuçlara göre geliştirilen "Gençlik Merkezleri Faaliyetlerine Yönelik Tutum Ölçeği"nin (GMFYTÖ) 2 faktörlü geçerli, güvenilir ve kullanışlı bir ölçek olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Gençlik Merkezleri, Gençlik Merkezleri Faaliyetleri, Gönüllülük, Katılım, Tutum

Abstract

In this study, it is aimed to develop a valid and reliable scale in order to measure the attitudes of young people towards activities of youth centres. The study's hows the features of basic research and a wide literature review has been made in the process of developing scale; and an item repository of 62 items has been formed. The formed scale draft has been checked up on in the light of views of the experts in education of sport sciences and sport management; and the number of items has been decreased to 44. As a result of the sorting of scale items and organizing the scale in computer, the data collection tool has been made ready with a 5-point Likert scale. In order to test the scale, 330 young people of live in Kocaeli has been reached which is in accordance with the study criterion, and the scale has been applied on these students. As a result of the exploratory factor analysis which has been done in the light of the obtained data, a scale with 18 items and two factors has been obtained. For there liability analysis, Cronbach Alpha test have been used. The alpha values of the scale; .93 for "participation", .85 for "volunteering" and for the whole scale it is found as .93. As a consequence of the analysis is made in order to determine the test-retest reliability, it is seen that test is consistent in the results of the two tests ($r=.81$). The total explained variance in the scale has been obtained as 59.485. It is determined that the "The Scale of Attitude Towards Activities of Youth Centres" which has been developed according to these results is a valid, reliable and useful scale.

KeyWords: YouthCenters, Youth Center Activities, Volunteering, Participation, Attitude

¹Bu makale 19-21 Nisan 2018 tarihlerinde Antalya-Demre'de düzenlenen "Uluslararası Uygulamalı Sosyal Bilimler Kongresi"nde sunulan bildirinin gözden geçirilmiş ve genişletilmiş versiyonudur.

*PhD, Marmara Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, omeratac41@gmail.com

** Dr. Öğr. Üyesi, Düzce Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, resat1974@yahoo.com

*** Dr. Öğr. Üyesi, Düzce Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, nur_tezcan@hotmail.com

1. Giriş

Gençlik dönemini, Birleşmiş Milletler Örgütü 12-24 yaş aralığını olarak öngörmüştür. Avrupa Birliği ise gençlik dönemini 15 – 29 yaş olarak ele almaktadır. Ulusal Gençlik ve Spor Politika Belgemizde ise ülkemizin şartları göz önüne alınarak gençlik politikalarının hedef grubu 14-29 yaş aralığında bulunan bireyler olarak kabul edilmektedir. Gençlik Merkezleri Yönetmeliğinin 17. Maddesinde belirtildiği üzere Gençlik Merkezlerine üye olma yaşı 12-24 yaş aralığını kapsamaktadır. Diğer yandan yine madde 17’de belirtildiği gibi, Gençlik merkezinde düzenlenen faaliyetlere yarışmalardan muaf tutulmak şartı ile 12 yaşından küçük 24 yaşından büyük olanlar üye olarak kabul edilir. Fakat 26 yaşından büyük ve 7 yaşından küçük kişilerin kaydı yapılmaz denmektedir (Gür ve ark., 2012).

Ülkemizde serbest zamanının planlanması, verimli bir şekilde kullanılması ve gençlerin serbest zamanlarını herhangi bir ücret ödemedi değerlendirilmesi için Kamu Kurumları, Yerel Yönetimler ve Sivil Toplum Kuruluşları tarafından çeşitli hizmetler sunulmaktadır. Bu hizmetleri almalarını sağlayan en büyük güç ise devlettir. Devletin bu anayasal görevini gerçekleştirmek için, Anayasanın 58. Maddesinde “Devlet, gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli tedbirleri alır (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982) ifadesi yer almaktadır.

Bu doğrultuda hizmet veren kurumlardan biri de, Türkiye Cumhuriyeti Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlı olarak tüm ülke genelinde hizmet veren Gençlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü koordinesinde çalışan Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüklerine bağlı olan Gençlik Merkezleridir. Gençlik merkezlerinde katılım ve gönüllülük esastır. Katılım; konuşmak ve dinlemekle ilgilidir, kişinin kendi fikirlerini ifade edebilmesi ve fikirlerini ifade eden diğerlerini dinlemesidir. Katılımın anlamı, yalnızca genç bir aktivist haline gelmek değildir, aynı zamanda, yeni bir beceri kazanmak için kulüplere ya da bir konu hakkında yoğun çalışan gruplara katılmak gibi var olan fırsatlardan yararlanmaktır (Gozdzik, 2008).

Gönüllülük ise, kişilerin vatandaş olarak toplum içerisine katılma ve hayattaki değişimlere etkiye bulunmasının bir yolu olarak görülmektedir. Genel olarak bakıldığında insanların gönüllülükle politik ya da hayırseverlik ekseninde ilgilendikleri bunun yanı sıra kendi kişisel gelişimlerini de göz önünde tutarak yeni beceriler de kazanmak için gönüllü çalışmalara katıldıkları görülmektedir (Yurttagüler, 2006).

Gençlik merkezlerine yönelik gençlerin bakış açısını saptamak, dolayısıyla tutumlarını öğrenmek, onlara daha nitelikli hizmetler sunmak adına büyük önem taşımaktadır. Bu araştırmada, Gençlik Merkezleri Faaliyetlerine İlişkin Tutum ölçeği geliştirilmesi amaçlanmıştır. Tutum, bireyin kendine ya da çevresindeki herhangi bir nesne, toplumsal konu, ya da olaya karşı deneyim, motivasyon ve bilgilerine dayanarak örgütlediği zihinsel, duygusal ve davranışsal bir tepki ön eğilimidir (İnceoğlu, 2004). Smith’e (1968) göre tutum, bir bireye atfedilen ve onun bir psikolojik obje ile ilgili düşünce, duygu ve davranışlarını düzenli bir biçimde oluşturan bir eğilimdir (Kağıtçıbaşı, 2005). Tutumların zihinsel, duygusal ve davranışsal olmak üzere üçe ayrılır. Bu öğeler arasında çoğunlukla örgütlenme, dolayısıyla da iç tutarlılık olduğu düşünülmektedir. Bu varsayıma göre, kişinin bir konu hakkında bilgi sahibi olduklarını (bilişsel öge) ona nasıl bir duygu durumuyla yaklaşması gerektiğini (olumlu, nötr, olumsuz) ve ona karşı nasıl bir davranış ortaya koyacağını (davranışsal öge) belirler. Kişinin bir nesne, durum ya da kişi hakkında zihinsel, duygusal ve davranışsal anlamda ortaya koyduğu duruş onun tutumunu yansıtır. Bundan dolayı da tutumun ortaya çıkması için söz konusu üç öge arasında örgütsel ve uyumlu bir ilişki ve eşgüdüm olmak mecburiyetindedir. Zihinsel, duygusal ve davranışsal öğeler arasında bir iç uyum ve örgütlenme, yani eşgüdüm olmadığı sürece tutumun oluşması da mümkün değildir (İnceoğlu, 2010).

2. Gereç ve Yöntem

Bu çalışmada, gençlerin gençlik merkezleri faaliyetlerine yönelik tutumlarını belirlemeyi hedefleyen bir ölçme aracı geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda çalışma, temel araştırma niteliğinde olup, ölçek geliştirme aşamaları izlenerek gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik uygulamasının test edilmesi aşamasına yaşayan 7 – 29 yaş arasındaki toplam 330 gönüllü genç katılmıştır.

Gençlik merkezleri faaliyetleri tutum ölçeği ile ilgili alanda yapılmış olan araştırmalar ve kuramsal bilgiler incelenmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda gençlik merkezi faaliyetlerine ilişkin araştırmaların yetersiz olduğu ve gençlerin gençlik merkezleri faaliyetlerine ilişkin tutumlarını ölçmek için herhangi bir ölçme aracının bulunmadığı tespit edilmiştir. Alan yazından elde edilen bilgiler doğrultusunda araştırmacı tarafından ölçeğin geliştirilmesi için Kocaeli ilinde yaşayan 7 - 29 yaş arasındaki 150 gence “Gençlik merkezi deyince aklınıza ne geliyor?” sorusu sorularak, cevaplamaları istenmiştir. Gençlerden alınan cevaplardan, gençlik merkezi müdürlerinden, liderlerinden ve uzmanlarından alınan görüşlerden, literatür taraması sonucu elde edilen bilgilerden yola çıkılarak, ölçekte kullanılmak üzere 62 madde oluşturulmuştur. Oluşturulan maddeler uzman görüşüne sunulmuş ve 44 madde uygulanmak üzere uzmanlar tarafından belirlenmiştir. Belirlenen 44 madde 5’li Likert tipi ölçek halinde 330 gençten oluşan çalışma grubuna uygulanmıştır. Elde edilen verilerin Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) sonuçları ölçeğin 18 maddelik, iki faktörlü bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymuştur. Cronbach Alfa güvenilirliği Katılım alt boyutunda 93, Gönüllülük Alt boyutunda.85 ve ölçeğin tamamında ise.93 olan ölçek, varyansın %59.48’ini açıklamaktadır. Güvenirlik katsayısı .60 ve üstünde olan ölçekler oldukça güvenilir, .80 ve üstünde olan ölçekler ise yüksek düzeyde güvenilir ölçekler olarak kabul edilmektedir (Özdamar, 1999). Bu sonuçlar, ölçeğin tümünün yanı sıra her bir alt boyutunun geçerli ve güvenilir olduğunu göstermektedir. Çok faktörlü desenlerde açıklanan toplam varyansın asgari %41 olması beklenmektedir (Kline, 1994). Buna göre açıklanan toplam varyansın iyi ve yeterli düzeyde olduğu söylenebilir. Her bir faktör altında görülen maddeler uzman görüşüne sunulularak; içeriğe ve kuramsal yapıya uygunluğu bakımından incelenerek birinci faktör "katılım" ve ikinci faktör "gönüllülük" şeklinde isimlendirilmiştir. Örnek olarak "*Gençlik Merkezlerinin faaliyetlerine katılmak beni heyecanlandırır*" maddesi birinci faktörde yer alırken, "*Gençlik Merkezlerinin faaliyetlerinde gönüllü çalışan olarak yer almaktan hoşlanırım*" maddesi ikinci faktörde yer almaktadır. Ölçeği oluşturan maddelere ilişkin faktör yük değerleri birinci faktör için .62 ile .79 arasında, ikinci faktör için .76 ile .83 arasında değişmektedir. 18 maddeden oluşan ölçek cevaplayacak olan kişiye beşli dereceleme imkânı vermektedir. Ölçekteki tüm maddeler olumlu puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek minimum puan 18 ve maksimum puan 90’dır. Puanın yüksekliği, gençlik merkezi faaliyetlerine ilişkin tutumun pozitifliğine işaret etmektedir.

3. Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde istatistiksel analizler neticesinde elde edilen verilere ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Ölçeğin KMO değeri 0.94, Barlett testi 3586.822 ve $p < 0,01$ olarak bulunmuştur. Faktör yük değeri 0.40’ın altında kalan ve aynı zamanda birden fazla faktöre yüklenme nedeniyle bazı maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Faktör yük değerlerinin, 0,45 ya da daha yüksek olması seçim için iyi bir ölçüdür. Ancak uygulamada az sayıda madde için bu sınır değeri 0,30’a kadar indirilebilir (Büyüköztürk, 2014).

Tablo 1. Gençlik Merkezleri Faaliyetlerine İlişkin Tutum Ölçeğinin Faktör Analizine Uygunluğuna İlişkin Veriler

Kaiser-Meyer-Olkin(KMO) Örneklem Ölçüm Değer Yeterliliği		.943
Barlett Testi	Ki-Kare	3586.822
	Sd	153
	Sig.	.000
Cronbach's Alpha		0.93

(p<0.01)

Tablo 1’de görüldüğü gibi KMO değeri .94 tespit edilmiştir. Barlett küresellik testi sonuçları incelendiğinde ki-kare ($X^2_{(253)}=3586.822$; $p<0.01$) değeri bulunmuştur. Cronbach’s Alpha değeri ise 0.93 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 2. Faktör Analizi Sonucunda Maddelere İlişkin Elde Edilen Bulgular

Faktör Yük Değerleri		
Madde Numarası	Faktör 1	Faktör 2
M1	.719	
M2	.681	
M3	.737	
M9	.786	
M11	.774	
M12	.755	
M15	.666	
M17	.698	
M18	.636	
M20	.731	
M21	.688	
M22	.791	
M28	.688	
M29	.620	
M31		.767
M33		.834
M39		.803
M40		.819
Varyans (%)	49,39	10,09

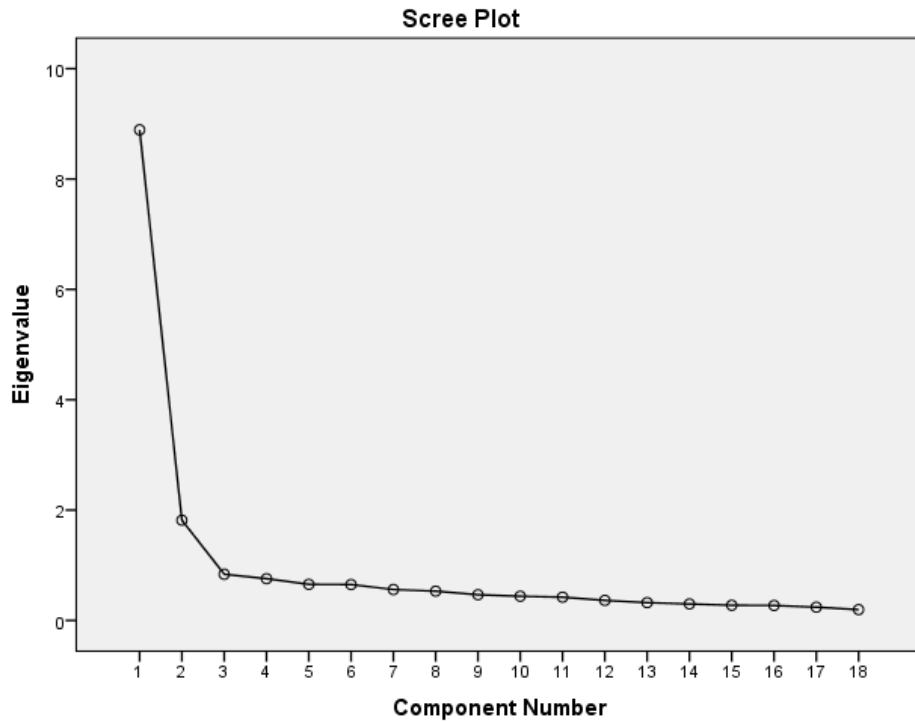
Tablo 2’de faktörlere ilişkin veriler incelendiğinde, toplamda açıklanan %59.48’lik varyansın %49.39’u birinci, %10.09’u ikinci faktör tarafından açıklanmaktadır. Birinci faktör yük değerleri .62 ile .79 arasında değişirken, ikinci faktör yük değerleri .76 ile .83 arasında değişmektedir. Maddelerin 14 tanesi birinci boyutta kalırken 4 tanesi de ikinci boyutta kalmıştır. Ölçek varyansın katılım boyutunda %49.39’unu, gönüllülük boyutunda %10.09’unu ve toplamda ise %59.48’ini açıklamaktadır.

Tablo 3. Gençlik Merkezleri Faaliyetlerine İlişkin Tutum Ölçeğinin Faktör Yapıları

Faktör	Özdeğer	Varyans Yüzdesi	Toplam Varyans Yüzdesi
Faktör 1	8,891	49,392	49,392
Faktör 2	1,817	10,093	59,485

Tablo 3’de yer alan açıklayıcı faktör analizi sonucuna göre 18 madde için öz değeri 1’in üzerinde iki bileşen ve toplam varyansın %49.39’unu birinci ve %10.09’unu ikinci bileşenin açıkladığı, toplam varyansa ise %59.48 oranında katkı yaptığı tespit edilmiştir. Bu durum, yamaç birikinti grafiğinde de görülmektedir (Şekil 1).

Şekil 1. Yamaç-Birikinti Grafiği

Şekil 1. Yamaç Birikinti Grafiğinde eğimin ikinci faktörden sonra sabitlendiği görülmektedir. "Gençlik Merkezleri Faaliyetlerine İlişkin Tutum Ölçeğinin" yapı geçerliliği sınaması için temel bileşenler analizinden "varimax" döndürme tekniği kullanılmış ve 18 maddelik ölçeğin özdeğeri 1.00'den büyük iki faktörlü bir yapıya sahip olduğu belirlenmiştir.

4. Tartışma ve Sonuç

Gençlerin gençlik merkezleri faaliyetlerine yönelik tutumlarını ölçebilir nitelikte bir ölçek geliştirebilmek için yapılan bu çalışma yeterli gönüllü katılımcı sayısı ve yapılan istatistiksel analizler ile uygulanabilir bir ölçek halini almıştır. Ölçeğin geliştirilmesinde, alanyazın derinlemesine incelenmiş, madde havuzu oluştuktan sonra kapsam ve görünüş geçerliliği için uzman görüşlerine başvurulmuştur. Kapsam geçerliğini test etmede kullanılan mantıksal yollardan biri, uzman görüşüne başvurmaktır (Büyüköztürk, 2016). Kapsam geçerliğinde, uzman görüşlerinin değerlendirilmesi amacıyla Davis tekniği uygulanmıştır. Tekniğin kapsam geçerlik indeksi olarak 0.80 değeri ölçüt olarak kabul edilmektedir (Davis, 1992). Ölçeğin tümünde KGİ değerleri uygun kriterlerde bulunmuştur. Ölçek faktör analizine giren maddeleri belirlemek için 330 gence ulaşılmış, hazırlanan taslak ölçek, gençler

tarafındandoldurulmuştur.Çalışmada, 2 faktörlü bir yapı oluşmuş ve toplam açıklanan varyans 59,485 bulunmuştur. Literatürde, maddelerin ortak faktör varyanslarının .66'ın üzerinde olması önerilmektedir. Ancak uygulamada bunu karşılamanın zor olması nedeniyle yapılan analizlerde faktör yüklerinin toplam varyansı açıklama yüzdesinin .40 ile .60 arasında olması yeterli kabul edilmektedir (Büyüköztürk, 2016). Madde yük değerlerinin .62 ile .83 arasında değiştiği görülmüştür. Oluşan faktörlere alan yazına ve madde içeriklerine uygun olarak isimler verilmiştir. Ölçeğin alpha değerleri; “katılım” boyutunda .93, “gönüllülük” boyutunda” .85 ve ölçeğin tamamında ise .93 olarak bulunmuştur. Ölçek test tekrar test yöntemiyle denenmiş ve iki ölçüm arasındaki korelasyon ($r=.81$) saptanmıştır. Bu değerlerin, ölçek güvenilirliği için yeterli seviyede olduğu söylenebilir. Ölçeğin ve alt boyutlarının arasındaki ilişki Spearman-Brown korelasyon analizi tekniği ile değerlendirilmiş olup ölçeğin toplam puan ve tüm alt boyut puanları arasında istatistiksel açıdan ($p<0.001$) anlamlı ilişki bulunmuştur.

Bu çalışma kapsamında, gençlik merkezleri faaliyetlerine yönelik tutumların saptanmasında yararlanılacak olan geçerli ve güvenilir bir “Gençlik Merkezleri Faaliyetlerine Yönelik Tutum Ölçeği” (GMFYTÖ) geliştirilmiştir. Geliştirilen bu ölçek, Alana yönelik yapılan diğer ölçeklerden farklı olarak tutumların saptanmasında önem taşımakta ve alana farklı bir bakış açısı getirmektedir.

Bu sonuçlara göre “Gençlik Merkezleri Faaliyetlerine Yönelik Tutum Ölçeği”nin 18 olumlu olmak ifadeden oluşan 2 faktörlü geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kaynakça

- Büyüköztürk, Ş. (2014). Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Büyüköztürk,Ş. (2016). Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Davis, L.L. (1992). Instrument review: Getting the most from a panel of experts. Applied Nursing Research 1992; 5:194-197.
- Gozdzik ,O. Z. (2008). Have your say: Manual on the revised European charter on the participation of young people in local and regional life. Strasbourg, France: Council of Europe Publishing..
- Gür, B., Dalmış, İ., Kırmızıdağ, N., Çelik, Z. ve Boz, N. (2012). Türkiye'nin gençlik profili. Ankara: Pelin Ofset.
- İnceoğlu, M. (2004). Tutum, algı, iletişim. Ankara: Elips Kitap.
- İnceoğlu, M. (2010). Tutum Algı İletişim (Beşinci Baskı). İstanbul: İyi İşler Yayıncılık ve Matbaacılık, 20-29
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2005). Yeni insan ve insanlar. İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Kline, S. (1994). An easy guide to Factor analysis. New York, USA.
- Özdamar, K.(1999). Paket programlar ile istatistiksel veri analizi.Eskişehir: 1. Kaan Kitabevi.
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1982). T.C. Resmi Gazete,09 Kasım 1982, Sayı: 17863.
- Yurttagüler, L. (2006). Gönüllülük ve Katılım: Gönüllülerle İşbirliği. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.